

Εισαγωγικό κείμενο 1

Η θέση του ChatGPT στη διδασκαλία της γλώσσας

► **Στόχος** της σύντομης αυτής εισαγωγής είναι να παρουσιάσει τις βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος κατά την εκμάθηση μιας γλώσσας και να αναδείξει με ποιον τρόπο και σε ποιο σημείο της διδασκαλίας μπορεί να ενταχθεί λειτουργικά η χρήση του ChatGPT.

Υιοθετώντας μια σύγχρονη, λειτουργική οπτική στη διδασκαλία της γλώσσας, θα λέγαμε ότι αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τα κάτωθι συστατικά:

α) **Επικοινωνία:** Οι μαθητές, ανάλογα με το επίπεδο γλωσσομάθειας στο οποίο βρίσκονται, διεπιδρούν μεταξύ τους, αντλώντας πληροφορίες από τον προφορικό ή τον γραπτό λόγο, ή μεταδίδουν τα δικά τους μηνύματα μιλώντας ή γράφοντας για οικεία θέματα, όπως ο εαυτός, η οικογένεια, η καθημερινότητα, η υγεία, η φύση κτλ. Αυτή η παράμετρος της διδασκαλίας αναφέρεται, όπως γίνεται άμεσα αντιληπτό, στην κλασική διάκριση ανάμεσα στην παραγωγή και στην κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου.

β) **Πολιτισμική επίγνωση:** Οι μαθητές αποκτούν σταδιακά

διαπολιτισμική επίγνωση, καθώς χρησιμοποιούν την ξένη γλώσσα που μαθαίνουν προκειμένου να διερευνήσουν, να συγκρίνουν, να αναστοχαστούν ή να εξηγήσουν τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα σε διαφορετικές πρακτικές στη μητρική τους και τη γλώσσα που μαθαίνουν ή μιλούν. Σε μια λογική γλωσσικής ενδυνάμωσης, δίνεται αξία και βαρύτητα σε όλες τις γλωσσικές ποικιλίες που έχουν στο ρεπερτόριό τους, μεταξύ των οποίων και στις διαλέκτους και τα ιδιώματα που ακούν στο οικείο συγγενικό τους περιβάλλον (διαλεκτική επίγνωση) ή μιλούν οι ίδιοι. Παράλληλα, επιδιώκεται να έρθουν σε επαφή με πολιτισμικά προϊόντα της γλώσσας-στόχου, όπως λογοτεχνικά έργα, θέατρο, κινηματογράφος, μουσική, αρχιτεκτονική, ζωγραφική, μέσα από μια συγκριτική θεώρηση με άλλα αντίστοιχα πολιτισμικά έργα της μητρικής τους.

γ) **Ακαδημαϊκό περιεχόμενο:** Η εκμάθηση της ξένης γλώσσας δεν γίνεται αποκλειστικά στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος, αλλά επεκτείνεται και σε άλλα γνωστικά αντικείμενα (CLILL). Έτσι, υπό το πρίσμα μιας διαθεματικής, διεπιστημονικής προσέγγισης, η γλωσσική διδασκαλία διασυνδέεται με διαφορετικά επιστημονικά πεδία, όπως το STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics), η τέχνη, η ιστορία ή η γεωγραφία, με στόχο την ολοκληρωμένη εκμάθηση περιεχομένου και γλώσσας και τη συνακόλουθη απόκτηση ακαδημαϊκού λεξιλογίου. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η εκμάθηση της γλώσσας γίνεται λειτουργικά, καθώς το περιεχόμενο καθορίζει τη γλωσσική μορφή που θα διδαχθεί.

δ) **Συγκρίσεις:** Η εκμάθηση της γλώσσας επιτελείται μέσα από διαρκείς συγκρίσεις δομικών, σημασιολογικών, εξωγλωσσικών ή πραγματολογικών στοιχείων in presential και in absentia ανάμεσα στη μητρική και τις υπόλοιπες γλώσσες που μαθαίνει ο μαθητής. Αυτό οδηγεί σταδιακά σε καλύτερη συνειδητοποίηση των χαρακτηριστικών και των περιστάσεων χρήσης της υπό εκμάθηση γλώσσας.

ε) **Εκμάθηση εκτός τάξης:** Η εκμάθηση της γλώσσας δεν επιτελείται αποκλειστικά εντός τάξης, αλλά αξιοποιούνται ευκαιρίες που προσφέρει η γλωσσική κοινότητα εκτός τάξης, προκειμένου οι μαθητές να χρησιμοποιήσουν στην πράξη, λειτουργικά, σε αυθεντικές περιστάσεις επικοινωνίας όσα απέκτησαν από τη γλωσσική διδασκαλία εντός τάξης. Αυτή η βιωματική μάθηση ενισχύει τη γλωσσική ικανότητα στην ξένη γλώσσα και αυξάνει το κίνητρο για μάθηση.

Ποικίλες βιωματικές διδακτικές πρακτικές πλαισιώνουν τη διδασκαλία όλων των παραπάνω συνιστωσών:

Η **εργοκεντρική μάθηση** (project-based learning) διασφαλίζει ότι οι μαθητές μαθαίνουν μέσα από τη χρήση γλώσσας κατά την εμπλοκή τους σε συγκεκριμένα έργα. Για παράδειγμα, μπορεί να κληθούν να διοργανώσουν μια σχολική εορτή, ετοιμάζοντας προσκλήσεις, αφίσες, προγράμματα, και να εξοικειωθούν έτσι με βιωματικό τρόπο στα συγκεκριμένα κειμενικά είδη.

Παράλληλα καλλιεργείται **μάθηση βασισμένη σε στρατηγικές** (strategy-based learning), καθώς η έρευνα έχει δείξει ότι η χρήση τους οδηγεί στην αυτονομία των μαθητών και την αυτορρύθμιση της μάθησής τους. Ανάλογα με τον τύπο της δραστηριότητας που επιτελείται κάθε φορά στην τάξη, μπορούν να επιλέγονται από τους μαθητές διαφορετικές στρατηγικές, όπως ομαδοποίηση, γενίκευση, παράφραση, αίτημα παροχής βοήθειας, αυτοεμφύχωση, συνεργασία κ.ά.

Επίσης ανταποκρινόμενοι στο αίτημα για ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να διασφαλίζουν ότι το περιεχόμενο της διδασκαλίας τους είναι προσβάσιμο σε όλες τις ομάδες μαθητών, ανάλογα με το γλωσσικό τους επίπεδο, γνωστικό στυλ, μαθησιακό προφίλ κ.ά., υιοθετώντας μια **διαφοροποιημένη** διδασκαλία.

Τέλος, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η αξιολόγηση των μαθητών, αναπόφευκτα, συνδέεται με τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος και τον τρόπο διδασκαλίας, στοχεύει στην καλλιέρ-

γεια της ενεργού μάθησης και αποτιμά την πρόοδο που έχει κάνει ο μαθητής και όχι την αποτύπωση μιας στιγμής στη μαθησιακή διαδικασία. Για τον λόγο αυτό, η λεπτομερής παρατήρηση της μαθησιακής πορείας κάθε μαθητή στην τάξη μάς επιτρέπει να δώσουμε πλούσια ανατροφοδότηση σε σχέση με την πρόοδό του, με τη βοήθεια του ατομικού φακέλου επιτευγμάτων (portfolio) ή μέσα από εναλλακτικές δραστηριότητες αξιολόγησης, όπως αφηγήσεις, αξιολόγηση βασισμένη σε σενάρια, παροχή οδηγιών, παιχνίδια ρόλου κτλ.

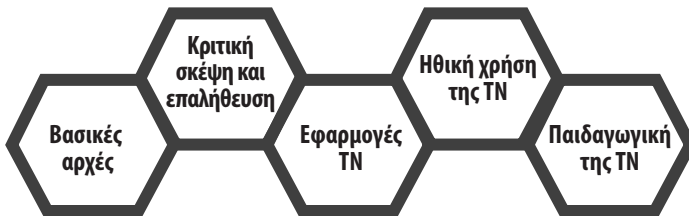
Όπως θα δούμε παρακάτω, το ChatGPT μπορεί να προσφέρει μια μεγάλη γκάμα δραστηριοτήτων για την παραγωγή και κατανόηση του προφορικού και του γραπτού λόγου, να βοηθήσει στη σχεδίαση δραστηριοτήτων πολιτισμικής επίγνωσης και ανάπτυξης ακαδημαϊκού περιεχομένου, καθώς και να δώσει ιδέες για πρότζεκτ και εκπαιδευτικές δραστηριότητες εκτός τάξης που βοηθούν τις συγκρίσεις μεταξύ γλωσσών. Επίσης μπορεί να συνεισφέρει προσφέροντας οδηγίες, ώστε το μάθημα να γίνει προσβάσιμο σε άτομα με ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες, και να καλλιεργήσει στρατηγικές εκμάθησης στους μαθητές. Παράλληλα είναι πολύτιμος αρωγός για τη σχεδίαση κουίζ, ερωτήσεων κατανόησης, ασκήσεων, παιχνιδιών ρόλου, που μπορούν να αξιοποιηθούν για την αξιολόγηση των μαθητών, ενώ μπορεί να παράσχει σε ελάχιστο χρόνο ποιοτική ανατροφοδότηση για τις γραπτές εργασίες των μαθητών/φοιτητών.

Με βάση τα παραπάνω, κατά τη διάρκεια του γλωσσικού μαθήματος μπορεί να χρησιμοποιηθεί με δύο βασικούς τρόπους: α) προσφέροντας βοήθεια στον εκπαιδευτικό για τη δημιουργία περιεχομένου για τα μαθήματά του (syllabus, διαφάνειες, ασκήσεις, κουίζ, κείμενα, σχέδια μαθήματος), αλλά και ιδέες που εμπλουτίζουν τη διδασκαλία και οδηγούν σε ενεργό μάθηση (δραστηριότητες που ενισχύουν τη στρατηγική εκμάθηση, οδηγίες προσβασιμότητας, ιδέες για πρότζεκτ, βιωματική μάθηση, παιχνίδια ρόλου), β) με την ένταξή του στη διδασκαλία, παρακινώντας τους μαθητές να το χρησιμοποιήσουν οι ίδιοι, ακολου-

θώντας συγκεκριμένες οδηγίες (π.χ. να ζητήσουν να τους γράψει ένα κείμενο και στη συνέχεια να το σχολιάσουν κριτικά στην τάξη, ή να προσθέσουν παραπομπές, να γράψουν μια περίληψη και στη συνέχεια να ζητήσουν από το ChatGPT να τη διορθώσει δίνοντας ανατροφοδότηση, να ζητήσουν το σχεδιάγραμμα ενός κειμένου και με βάση αυτό να γράψουν ένα δικό τους κείμενο).

Όμως, για να επιτευχθούν όλα αυτά, εκπαιδευτικοί και μαθητές θα πρέπει να έχουν αποκτήσει *γραμματισμό στην τεχνητή νοημοσύνη*. Ο όρος αυτός είναι υπώνυμος του ψηφιακού γραμματισμού και αναφέρεται στην ικανότητα κάποιου να κατανοεί, να χρησιμοποιεί και να διεπιδρά με εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης. Περιλαμβάνει μια σειρά από δεξιότητες και γνώσεις που σχετίζονται με την τεχνητή νοημοσύνη, όπως ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί, πού μπορεί να βρει εφαρμογή και πώς να χρησιμοποιηθεί με ηθικό τρόπο. Επομένως, για να καλλιεργήσουμε τον γραμματισμό στην τεχνητή νοημοσύνη, είναι σημαντικό να εξοικειωθούμε με:

- τις **βασικές αρχές** της τεχνητής νοημοσύνης, όπως η μηχανική μάθηση, η βαθιά μάθηση και η υπολογιστική επεξεργασία της γλώσσας,
- τις **εφαρμογές** της τεχνητής νοημοσύνης σε διαφορετικά πεδία της ανθρώπινης ζωής (εκπαίδευση, ιατρική, μεταφορές, οικονομία κτλ.),
- την **ηθική και κριτική** χρήση της.

Σχήμα 1: Χαρακτηριστικά του γραμματισμού στην TN